

IT-UTVECKLINGEN OCH TRANSPORTERNA

Redovisning av en undersökning
om kommunikationsvanor 1996

SIKA Rapport 1998:1

Förord

Man brukar säga att vi befinner oss i inledningsskedet av informationssamhället. Att informationstekniken (IT) kommer att påverka samhället och våra levnadsvanor är självklart – men frågan är hur? Våra kunskaper på området är ännu mycket bristfälliga. Det är därför viktigt att följa utvecklingen av hur den nya tekniken används och hur den påverkar våra verksamheter genom systematiska undersökningar och analyser.

Denna rapport är ett led i detta arbete. Rapporten redovisar resultaten av en undersökning om människors tillgång till och användning av informationsteknik i dess olika former. Syftet med undersökningen var att studera samspelet mellan användningen av tele- och datakommunikationer och resandet och ge en bild av teknikens framväxt och roll i dag.

Undersökningen utfördes av SCB på uppdrag av SIKA under våren 1996. Analysen av undersökningsresultaten har genomförts av SIKA. Huvudförfattare är Anna Johansson. I en bilaga till rapporten ges en historisk redovisning av informationsteknikens utveckling från antikens postbefordran till dagens datakommunikation med optiska fibrer och bredbandsteknik. Informationsteknikens roll i dag beskrivs och en utblick mot den närmaste framtiden görs. Bilagan har författats av Kent-Rune Sjöholm.

Undersökningen 1996 har senare följts upp med en ny kommunikationsvaneundersökning KVV under hösten 1997. Resultaten av den senare undersökningen kommer också att redovisas i en rapport (planerad utgivning våren 1998).

Staffan Widlert

Innehåll

Sammanfattning	7
1 Inledning	9
2 Tillgång till IT-utrustning	11
2.1 Ålders- och inkomstfördelning.....	11
2.2 Arbetsplatser och skolor	12
2.3 Hushåll.....	14
3 Användning av IT-utrustning	15
3.1 Ålders- och inkomstfördelning.....	15
3.2 Arbete och studier på distans.....	16
3.3 Användning av telekonferenser.....	19
3.4 Framtida spridning av teknikanvändningen	21
4 IT och resande	23
4.1 Reslängd och resmönster för olika inkomstgrupper.....	23
4.2 Telependling och distansarbete	25
4.3 Tele- och videokonferenser	30
4.4 Informationssystem.....	31
4.5 IT och resande i framtiden.....	32
 Bilaga Informationsteknikens utveckling	 35
Historik	35
Nya teletjänster	38
Särskilda nät för datakommunikation.....	39
Utvecklingen efter 1980	39
Nya marknadsförutsättningar.....	40
Informationsteknikens roll idag.....	41
Multimedia – ett tillväxtområde under de närmaste åren?	46

Sammanfattning

Informationstekniken (IT) är spridd i samhället. Svenska folkets tillgång till olika typer av IT-utrustning är hög. Störst är tillgången på arbetsplatserna och i skolorna. Här har tre av fyra av de som arbetar eller studerar möjlighet att använda datorer, lika många har tillgång till telefax och 35% har tillgång till mobiltelefon.

Även i hushållen finns i stor utsträckning datorer och annan utrustning, dock inte i lika hög utsträckning som på arbetsplatserna och i skolorna. Ungefär 32% av personer i åldrarna 15–84 år har exempelvis tillgång till dator hemma. Mobiltelefoner har fler tillgång till, 39%.

Tillgången till datorer m m samvarierar i hög grad med inkomsten. En förklaring är att de arbetsuppgifter som är förknippade med en högre inkomst ofta är av en sådan karaktär att kommunikationsbehoven är större.

Vilken utrustning som man kommer i kontakt med på arbetet eller i skolan har vidare stor betydelse för spridningen till hushållen. Tillgången till dator i hushållet är exempelvis mycket högre för dem som kan nyttja datorer på arbetet/skolan än för dem som står utanför arbets- och studielivet. Generellt sett är äldres tillgång (personer över 65 år) låg för alla utrustningstyperna.

Av de som har tillgång till dator på arbetet är det 43% som använder den under en dag. Höginkomsttagare är något mer benägna att använda den tillgängliga datorn på arbetet än lägre inkomstklasser.

I hushållen är det 30% som använder datorn som finns i hushållet under en dag. Det är vanligare att det är ungdomar som sitter framför datorerna i hemmen än äldre.

En relativt stor del av de sysselsatta, 12%, uppger att de på en regelbunden basis distansarbetar någon dag i veckan eller mer sällan, men det är bara hälften av dessa som använder IT-utrustning i sitt arbete på distans. Av de senare är det återigen hälften som har minskat sitt arbetsresande på grund av distansarbetet. Det verkar således vara lika vanligt att jobba hela dagar på distans som delar av en dag, där man i så fall gör en resa till arbetsplatsen.

Telekonferenser har ännu inte slagit igenom. Det är ändå många som har kommit i kontakt med konferensformen med tanke på att den utrustning som krävs är dyr och tekniken är tämligen ny. Telekonferenser används mest i tjänsten, och av de som arbetar är det 7% som säger sig ha använt sig av telekonferenser.

Huruvida distansarbete minskar eller ökar resandet är det ännu för tidigt att yttra sig om. Från resultaten av SIKA:s undersökning går det inte att påvisa någon resandeminskning. Vad man

kan se är att distansarbetare som grupp reser längre än övriga. Främst är deras fritidsresor längre, men även arbetsresorna.

Det kan alltså till och med vara så att distansarbetet har ökat distansarbetarnas resande. Det är dock troligare att gruppen som sådan reste mer redan innan den började att arbeta på distans. För att kunna urskilja vilka faktorer som ligger bakom de annorlunda resmönstren hos distansarbetare behöver gruppen analyseras mer ingående.